

ИНСТИТУЦИОНАЛНА ПОДКРЕПА НА СОЦИАЛНОТО ПРЕДПРИЕМАЧЕСТВО

**Венелин Терзиев^{1,2}, Нели Бенчева³, Теодора Стоева³, Милена Тепавичарова³,
Екатерина Арабска¹**

¹ *Национален военен университет „Васил Левски“ – Велико Търново, България, e-mail: terziev@skmat.com*

² *Русенски университет „Ангел Кънчев“ – Русе, България*

³ *Аграрен университет – Пловдив България*

РЕЗЮМЕ. Докладът разглежда основни въпроси, свързани с институционалната подкрепа на социалното предприемачество в България, като анализира основните нормативни и стратегически документи на европейско и национално ниво. Специален акцент е поставен на визията, целите и принципите, заложи в Националната концепция за социална икономика. Разгледана е връзката между социално предприемачество, социални предприятия и социална икономика. Социалната икономика се възприема едновременно като част от реалната икономика и от гражданското общество, в която физически и/или юридически лица, сдружения на доброволци или други организирани субекти осъществяват стопанска дейност в обществена полза и реинвестират печалба за постигане на социални цели. Направени са основни изводи и препоръки за подобряване на институционалната подкрепа на социалното предприемачество и насърчаване и развитие на социалните предприятия.

Ключови думи: социална икономика, социално предприятие, социално предприемачество

INSTITUTIONAL SUPPORT TO SOCIAL ENTREPRENEURSHIP

Venelin Terziev^{1,2}, Nelly Bencheva³, Teodora Stoeva³, Milena Tepavicharova³, Ekaterina Arabska¹

¹ *Vasil Levski National Military University – Veliko Tarnovo, Bulgaria, e-mail: terziev@skmat.com*

² *Angel Kanchev University of Rousse – Bulgaria*

³ *Agricultural University – Plovdiv, Bulgaria*

ABSTRACT. The paper addresses some key issues associated with the institutional support of social entrepreneurship in Bulgaria, analyzing the main legal and strategic documents at European and national level. Special emphasis is placed on the vision, goals and principles enshrined in the National concept of social economy. The relationship between social entrepreneurship, social enterprises and social economy is also examined. The social economy is perceived simultaneously as part of the real economy and civil society, in which individuals and/or legal persons, associations of volunteers or other organized entities are doing business in the public interest and reinvest profits to achieve social goals. Some major conclusions and recommendations are made to improve the institutional support of social entrepreneurship and the promotion and development of social enterprises.

Keywords: social economy, social enterprise, social entrepreneurship

Въведение

Социалната икономика е събирателно понятие, с което се акцентира върху прекия социален ефект от дейността на предприятия и/или организации, които са учредени със социална цел и целенасочено организират своята дейност, за да постигат такъв резултат. Съгласно Националната концепция за социална икономика: *социалната икономика е едновременно част от реалната икономика и част от гражданското общество, в която физически и/или юридически лица, сдружения на доброволци или други организирани субекти осъществяват стопанска дейност в обществена полза и реинвестират печалба за постигане на социални цели.*

Градивните компоненти на функционалната структура на социалната икономика са: стопанска функция за собствено ресурсно обезпечаване; социална функция, реализирана чрез профила на разходите; общественopolитическа функция на генериране на обществени нагласи на социална солидарност. В рамките на социалната икономика

се създава *устойчив бизнес модел*, който не се окачествява по размера и сферите на дейност, а посредством зачитането на общи ценности, каквито са: върховенство на демокрацията, ангажирано участие на структурите на гражданското общество за постигане на социален напредък, правата на личността; защита и прилагане на принципите на солидарност и отговорност, съчетаване на интересите на членуващите ползватели и общия интерес; демократичен контрол от страна на членовете; доброволното и открито членство, автономия на управлението и независимост по отношение на публичните органи; влагане на излишъка от приходите в услуга на членовете в съчетание с общия интерес за постигане на целите за устойчиво развитие.

Развитието на социалната икономика се основава на кооперативни, частни, колективни социално-икономически инициативи, основани на мобилизиране и коопериране на ресурси, доверие и взаимопомощ. Доброволността на участието, демократичното и прозрачно стопанско управ-

ление и колективният избор, основан на правилото „един човек - един глас“ при вземане на решения са водещи принципи. Като се основава на трудово интензивни технологии, поставя обществената полза преди печалбата, предлага по-ниски цени за социално значими продукти, социалната икономика увеличава жизнените шансове и води до по-равномерно разпределение на националния доход. Тези социалноикономически инициативи са реализирани с участието и овластяването на уязвими групи, разполагащи с икономическа свобода.

Националната концепция за социална икономика приема, че *предприятията на социалната икономика се управляват като бизнес, произвеждат стоки и услуги за пазарната икономика и насочват част от своите ресурси в осъществяването на социални и екологични цели.*

Социалната икономика включва всички видове предприятия, независимо от правно-организационната им форма, създадени и действащи предимно за постигане на социални цели. Такива могат да бъдат кооперации, местни, самоподпомагащи се предприятия или групи, асоциации, взаимоспомагателни дружества, фондации, сдружения и други. Социалната икономика заема специфично пространство между държавата (с нейните защитни механизми) и пазара (с неговата икономическа ефективност и насоченост към печалба, основана на капитал). Колкото по-голямо е това пространство, толкова по-голяма е необходимостта социалната икономика да покрие потребности, които не могат да бъдат удовлетворени от съществуващите институционални практики. Социалната икономика служи и като инструмент за развитие на социални услуги; включване на пазара на труда на групи в неравностойно положение; за подобряване на функционалността на системата от социални услуги; за развитие на местните икономики, както и за борба с бедността и социалното изключване. Чрез развитие на сектора на социалната икономика се разширяват възможностите за повишаване на икономическия ръст и приноса към БВП, заетостта и създаване на условия и благоприятна среда за иновативни, социално значими предприемачески решения.

Институционалният ресурс за поддържането и развитието на социалната икономика представлява двуполусна система от държавни институции, които разработват и прилагат законодателната основа и поддържащото (респ. стимулиращото) финансиране от една страна и генериращите социалния продукт кооперации, предприятия и организации от друга страна. За да се съхранява автономността в сектора на приложението, връзката между двете страни на процеса не се упражнява пряко и може да се осъществява от разнообразни по своя статут и капацитет посреднически институции. Принцип на институционалното взаимодействие е безпрепятствената права и обратна връзка (между държавата към предприятията и организациите със социална дейност). Правата връзка осигурява: правния ресурс; цели, стимулиращи държавни ресурси. Обратната връзка между институциите на социалната икономика осигурява статистически данни от приложното поле към компетентните държавни институции. Следва да се повиши ролята на местните власти за развитие на социалната икономика. В настоящият момент съществува дефицит в теорията и практиката за тяхната

роля и следва да се подчертае, че те проучват и дефинират потребностите на местните общности, иницират и подкрепят местните политики и неформални платформи за развитие на различните проявления на социалната икономика в местните общности. Очаква се да участват в създаването на социални предприятия чрез публично-частно партньорство и общински форми. Изборът на механизми за прилагане на публично-частно партньорство ще зависи от възможностите, потребностите и предпочитанията на местната власт.

В момента в страната съществува многообразие от предприятия и организации, които попадат в сектора на социалната икономика: специализирани предприятия, кооперации на хора с увреждания, защитени предприятия; видовете кооперации, регистрирани по Закона за кооперациите и отговарящи на индикаторите за социални предприятия; социални предприятия към и в юридическите лица с нестопанска цел (фондации и сдружения). Роля за развитие на сектора имат и неформалните структури - мрежи и платформи, работещи за развитие на социалната икономика. Мрежата от взаимоспомагателни дружества, обикновено към предприятията, има традиции в българското общество. В тях хората взаимно си помагат в областта на финансовите услуги, като микро-кредитиране, здравно и обществено осигуряване, застраховане. Те също биха могли да се развият като социални предприятия. В страната съществува наличие на институционална и нормативна свобода за дейност, както и широка възможност за създаване и развитие на социални предприятия и неформални мрежи по силата на сега действащото законодателство.

В рамките на Националната концепция социалното предприятие е дефинирано като основна икономическа единица на социалната икономика, която стои между частния и публичния сектор. Дейностите, осъществявани от социални предприятия, включват: насърчаване възможностите за заетост и кариерно развитие на хора без заетост, лица с увреждания, и други уязвими лица, както и съдействие при намиране или завръщане на работа; насърчаване възможностите за самостоятелна заетост, предприемачество, стартиране на самостоятелен бизнес. Цели на концепцията са да въведе критерии за идентификация на предприятия и организации от социалната икономика и да послужи като основа за създаването на благоприятна (административна и правна) среда за развитието на социалните предприятия (достъп до финансиране; социални клаузи при обществени поръчки; данъчни облекчения и др.).

Въпреки, че в българското законодателство липсва дефиниция за социално предприятие, както и норми уреждащи статута, формата и дейността на социалните предприятия, в реалния живот и практика съществуват доста примери на функциониращи социални предприятия, които, от една страна, преследват социални цели, а от друга – прилагат икономически механизми и пазарни принципи в дейността си. Според Платформата за развитие на социалната икономика в България динамичните процеси на социално и икономическо развитие в последните години ясно показват следните тенденции, които засилват ролята и значението на социалната икономика в България:

- На първо място неспособност на държавата да се справи с нарастващите социални нужди на населението, както и все по-големия брой население, което има нужда от подкрепа;
- Развенчаният мит за способностите на пазарната икономика да реши всички проблеми на обществото чрез прилагането на пазарни принципи;
- Засилване на ролята на местните общности и граждански организации в процеса на развитие и предоставяне на иновативни социални услуги за подкрепа на найуязвимата част от населението.

Политики и законодателство в подкрепа на на социалното предприемачество

В последните години има ясна европейска политика за насърчаване на социалното предприемачество като основен инструмент за справяне с предизвикателствата пред уязвимите групи или решаване на обществено значими проблеми, включително като се заменят (или изместват) традиционните форми за социална подкрепа (социални услуги и плащания). Все повече средства от бюджета на ЕС се отделият за конкретни мерки за подкрепа на социалните предприятия. Само прогнозируемият бюджет на Програмата за социална промяна и иновация до 2020 г. възлиза на 960 милиарда евро – програма, една от целите на която е подкрепа развитието на социалните предприятия в ЕС. Тази Програма ще действа наред с останалите инструменти на ЕС за предоставяне на финансиране в тази област (Европейски социален фонд, фондове за подкрепа на социални предприятия и т. н.).

В повечето страни членки са избрали подхода на изрична регулация, като чрез това развиват конкретна насърчителна политика. Критична компонента на правния анализ и разработката на предложения за законодателни промени е въпросът за юридическото признаване на предприятията и организации от социалната икономика като реални и правно защитени участници в икономическите процеси. Полезно е да се има предвид европейската позиция, изразена чрез Европейския парламент (A6-0015/2009): признаването на европейските устава за сдруженията, взаимоспомагателните дружества и фондациите е необходимо за гарантиране на равното третиране на предприятията на социалната икономика в рамките на вътрешния пазар; ЕП призовава Комисията и държавите-членки да разработят правна рамка, която да признава социалната икономика като трети сектор; призовава Комисията да гарантира, че европейското частно дружество ще представлява тип дружество, което ще може да бъде възприето от всички видове предприятия; призовава Комисията да определи ясни правила, с които да бъде установено кои образувания могат законно да развиват дейност като предприятия на социалната икономика и да бъдат въведени ефективни правни бариери за включване, така че само предприятия на социалната икономика да могат да се възползват от финансиране, предназначено за предприятия на

социалната икономика или от обществени политики, предназначени да насърчат предприятията на социалната икономика.

Европейският парламент (Решение A6-0015/2009): приканва Комисията и държавите-членки да подкрепят социалната икономика, да установят национални сателитни сметки по институционални сектори и браншове на дейност и да дадат възможност за въвеждането на тези данни в Евростат, също така оползотворявайки опыта на университетите; изтъква, че оценяването на социалната икономика е тясно свързано с оценяването на организацията с нестопанска цел, призовава Комисията и държавите-членки да насърчават употребата на Наръчника на ООН за организацията с нестопанска цел и да подготвят сателитни сметки, които ще подобрят видимостта на организацията с нестопанска цел.

От анализа на европейските политически документи могат да бъдат идентифицирани две взаимосвързани насоки на обобщената европейската политиката спрямо социалните предприятия: 1) нарастваща нормативна регулация с оглед стандартизиране на разбирането какво е социално предприятие и 2) планиране и заделяне на финансов ресурс, насочен към създаване и устойчиво развитие на социалните предприятия. В Регламент 346/2013 и Директива 2004/24 за обществените поръчки изрично е призната ролята на социалните предприятия и са дадено насоки за въвеждане на подкрепящи мерки и облекчени условия.

По този начин се гарантира от една страна създаването на ясна основа, критерии и ограничено поле за прилагане на подкрепящи мерки от всякакъв характер – финансов и нефинансов - а от друга страна не води до натрупване на регулация и нормативно бреме без последваща подкрепа.

Необходимостта от статистически данни за предприятия, чиято дейност не е насочена изцяло и единствено към печалба, а към постигане на социални цели, като печалбата се реинвестира изцяло или в по-голямата си част за постигане на тези цели, ще става все по-актуална в контекста на изпълнение на обновената Лисабонска стратегия Европа 2020, насочена към развитие на "социална пазарна икономика". Създаването на статистически бази данни за такива предприятия, тяхното поддържане и актуализация е наложително. С Националната концепция за социална икономика се заявява тази необходимост и се предвижда създаването на такава база данни към Министерство на труда и социалната политика. Целта е определяне броя на социалните предприятия у нас и заетите в тях лица от групите в неравностойно положение, както и създаване на тази база на механизъм за контрол на дейностите на социалните предприятия. Националният статистически институт се очаква да сътрудничи като на страницата си публикува съответния линк към статистическата база данни към МТСП за социални предприятия на основата на споразумение.

Българското национално законодателство също предлага комплексна нормативна база за развитие на дейности, които имат своето съотнасяне към характеристиките на социалната икономика: Търговски закон; Закон за кооперациите; Закон за юридическите лица с нестопанска цел; Закон за интеграция на хората с

увреждания; Закон за насърчаване на заетостта; Закон за социално подпомагане; Закон за малките и средните предприятия; Закон за занаятите; Закон за закрила и развитие на културата; Закон за корпоративното подоходно облагане. Съгласно чл. 316 от Кодекса на труда, общинските съвети са длъжни да създават специализирани общински предприятия, а работодателите с повече от 300 работници и служители - цехове и други звена за работа на лица с трайно намалена работоспособност, като дейността на специализираните предприятия се планира и отчита отделно. Общинските съвети могат да създават общински предприятия: чрез търговски дружества с общинско участие в капитала, регистрирани по Търговския закон; чрез общински предприятия, създадени по реда на Закона за общинската собственост.

В действащото законодателство терминът „предприятие“ не е еднозначно определен. В доклад „Социални предприятия в България“ е отбелязано, че отделните закони дават свои автономни дефиниции, предназначени единствено за целите на собственото им регулиране. В Търговския закон търговското „предприятие“ е определено като съвкупност от права, задължения и фактически отношения на един търговец. Според Закона за защита на конкуренцията „предприятие“ е всяко физическо, юридическо лице или гражданско дружество, което извършва стопанска дейност на съответния пазар, независимо от правната и организационната си форма. По смисъла на Закона за държавните помощи „предприятие“ е всяко физическо, юридическо лице или гражданско дружество, което извършва стопанска дейност, независимо от собствеността, правната и организационната си форма. Според Закона за малките и средните предприятия „предприятие“ е всяко лице търговец съгласно чл. 1 от Търговския закон и занаятчия по смисъла на Закона за занаятите.

В данъчното законодателство понятието се определя възможно най-широко с цел гарантиране на фискалните интереси на държавата. За целите на данъчното облагане Законът за корпоративното подоходно облагане борави с понятието „място на стопанска дейност“, което представлява определено помещение, база или трайно извършване на търговски сделки в страната. Според Закона за облагане доходите на физическите лица „предприятие“ е предприятието по смисъла на Закона за счетоводството, който дефинира предприятията като: търговците по смисъла на Търговския закон; юридическите лица, които не са търговци, бюджетните предприятия, неперсонифицираните дружества и чуждестранните лица, осъществяващи стопанска дейност на територията на страната чрез място на стопанска дейност.

Законодателството, което урежда статута и регулира дейността на социалните предприятия, у нас е слабо развито. В българското законодателство липсва легална дефиниция за социално предприятие, както и норми, уреждащи статута, формата и дейността на социалното предприятие. Нещо повече, термина „социално предприятие“ не съществува формално в нормативната уредба на страната. Единственият законодателно регулиран тип предприятия са специализираните предприятия и кооперациите на хора с увреждания. Според Закона за интеграция на хората с увреждания специализирани

предприятия и кооперации на хора с увреждания са тези, които отговарят на следните условия: регистрирани са по Търговския закон или по Закона за кооперациите; произвеждат стоки или извършват услуги; имат относителен дял на лицата с увреждания, както следва: за специализирани предприятия и кооперации за незрящи и слабовиждащи лица – не по-малко от 20 на сто от общия брой на персонала; за специализирани предприятия и кооперации на лица с увреден слух – не по-малко от 30 на сто от общия брой на персонала; за специализирани предприятия и кооперации на лица с други увреждания – не по-малко от 50 на сто от общия брой на персонала; вписани са в регистъра, воден в Агенцията за хората с увреждания.

По смисъла на Закона за обществените поръчки специализирано предприятие или кооперация на лица с увреждания е това, което: е регистрирано по Търговския закон или Закона за кооперациите; има обща численост на персонала не по-малка от 10 души; произвежда стоки или извършва услуги, и не по-малко от 50 на сто от общия брой на работниците или служителите са лица с увреждания.

Концепцията за социална икономика и социалното предприемачество

Визията и приоритетните цели за насърчаване развитието на социалната икономика са определени в *Национална концепция за социална икономика*, приета през 2011. Тя следва приоритетите на Стратегия „Европа 2020“ за насърчаване на социалната икономика за постигане на устойчивост, икономически растеж и повишаване качеството на живот (най-вече на групите в неравностойно положение). За да бъдат реализирани тези ангажименти, държавата следва да създаде подходяща правна и институционална среда и координирани секторни политики, които да позволят в ускорен план да бъдат въведени в практиката успешни модели на социални предприятия. В концепцията са развити и критерии за идентификация на предприятия и организации от социалната икономика, които да послужат като основа за създаването на благоприятна (административна и правна) среда за развитието на социалните предприятия (достъп до финансиране, социални клаузи при обществени поръчки, данъчни облекчения и др.). Концепцията служи като стандарт, който да съдейства за подпомагане развитието на социалната икономика и стимулиране на всички участници за популяризиране духа на социалната солидарност. Според концепцията социалната икономика е *„едновременно част от реалната икономика и част от гражданското общество, в която физически и/или юридически лица, сдружения на доброволци или други организирани субекти осъществяват стопанска дейност в обществена полза и реинвестират печалба за постигане на социални цели“*.

Предпоставка при разработването на концепцията е постигане на общо съгласие в рамките на широк кръг заинтересовани страни по ключови въпроси, свързани със същността, обхвата, границите и възможностите на

социалната икономика в страната за постигане на по-добри шансове за социално включване на групи в неравностойно положение; обединяване на ресурси за повишаване заетостта на групи от обществото с ограничен достъп до услуги и ресурси или извън пазара на труда; развитие на териториална и местна кохезия.

Концепцията има следните *конкретни цели*: да служи като отправна точка при въвеждане на критерии за идентификация на предприятия и организации от социалната икономика; да служи като текущ „стандарт“, съдействащ за подпомагане на развитието на социалната икономика и за стимулиране на изпълнители и привърженици да прилагат и разпространяват духа на социалната солидарност; да служи като основа за създаването на благоприятна административна и правна среда за развитието на предприятията на социалната икономика (достъп до финансиране, социални клаузи при обществени поръчки, данъчни облекчения и др.).

Социална икономика и социално предприемачество

Социалното предприемачество е стопанска дейност, насочена изцяло към създаване, експлоатация и развитие на социални предприятия. То е сравнително нова концепция за България, въпреки това редица организации извършват такава дейност в цялата страна.

Съществуват четири основни идеи за социалното предприемачество: *Първата* идея поставя ударение върху риска. Социалният предприемач е човек, който действа, взема решение и удовлетворява своите потребности в условия на неопределеност и рискове. *Втората* идея акцентира върху иновативната, творческа, откривателска същност на социалното предприемачество. *Третата* идея поставя ударение върху динамичната роля на социалния предприемач за развитие на социалната икономика и за ефективно използване на ограничените социални ресурси. *Четвъртата* идея се свързва със социалния мениджмънт. Според нея, предприемачът постоянно търси промяната и намира адекватен отговор, максимално оползотворявайки възможностите чрез нововъведения.

Социалният предприемач създава социално благо не чрез благотворителност, а чрез дейност, обединяваща икономически и социални цели, осигурява подкрепа за социално уязвими групи на обществото, стимулира социални позитивни промени, удовлетворява социални потребности. Той използва оптимално наличните ресурси и прилага иновативни подходи за развитие на социалната икономика.

Социална икономика и социално предприятие

Социалното предприятие се развива в специфичен, местен контекст и представлява основната икономическа единица на социалната икономика.

Социалните предприятия се позиционират между традиционните частен и публичен сектори. Ключовите отличителни характеристики са социалните цели, съчетани с предприемаческия потенциал на частния сектор. Социалните предприятия насочват дейностите си и реинвестират печалба за постигане на социална,

респективно обществена цел, в интерес както на своите членове, така и на по-широк кръг от хора.

Социалните предприятия, независимо от правно-организационната си форма, са обхванати от политиката на Европейската комисия за насърчаване на предприятията, по-специално на малките и средни предприятия (МСП). *Основната цел на тази политика е да се създаде правна и административна среда на Европейско ниво и във всяка държава-членка, в която социалните предприятия от всякаква форма и размер да могат да посрещат предизвикателствата, наложени от глобализацията, бързите технологични промени и световната икономическа криза.* Доколкото повечето социални предприятия са МСП, те попадат в обсега на Законодателния акт за малкия и среден бизнес в Европа и на всички програми на ЕС, насочени към малките предприятия.

Социалните предприятия, регистрирани по Закона за юридически лица с нестопанска цел (ЗЮЛНЦ), са неправителствени организации, развиващи стопанска дейност с изразен социален ефект спрямо лица от уязвимите групи в най-широк смисъл: подобряване на жизненото им равнище, осигуряване на заетост, предоставяне на услуги и/или други форми на пряка подкрепа, чийто краен резултат е активното им социално включване.

Кооперацията, регистрирана по Закона за кооперациите, също може да бъде определена като социално предприятие, ако отговаря на индикаторите за социални предприятия.

Социалните предприятия, регистрирани по Закона за интеграция на хора с увреждания, са предимно кооперации, чиито прозрачни и демократични принципи на управление ги правят особено подходяща форма на предприемачество в областта на социалната интеграция.

В сферата на заетостта социалните предприятия предоставят услуги, свързани с: насърчаване възможностите за заетост и кариерно развитие за дългосрочно безработни, хора с увреждания и други на пазара на труда, както и предоставянето на съдействие при насочването към работно място, осигуряването на заетост и завръщане към работното място; насърчаване на възможностите за самостоятелна заетост, предприемачество и развитие на кооперации и стартиране на самостоятелен бизнес.

Социалната икономика и Европейският социален модел

Разработването и въвеждането на Национална Концепция за социална икономика е продължение на работата на екипа на Министерство на труда и социалната политика (МТСП) за цялостна хармонизация на социалните политики с добрите практики на държавите-членки на ЕС на основата на констатациите и заключенията, направени по открития метод на координация за социална закрила и социално включване за прилагане на гъвкавост на пазара на труда, съчетана със сигурност и прилагане на подхода за активно включване.

В съвременния европейски контекст социалната икономика е утвърдена и неотменима част от социалната среда и мрежите за социална защита, която генерира и съчетава успешно стопанската рентабилност и социалната солидарност. Социалната икономика е носител на демократични ценности, които поставят на първо място човека, като създава работни места и насърчава активното гражданство. Развитието на потенциала на социалната икономика е в зависимост от адекватността на създадените политически, законодателни и оперативни условия. Реално съществуващите субекти със социална стопанска и хуманитарна дейност в страната заявяват все по-настойчиво необходимостта от правна и институционална диференциация в реалната икономика, за да могат да разгърнат своя потенциал и да взаимодействат на равнопоставена основа както за постигане на синергичен социален ефект помежду си, така и във взаимодействие с държавата и корпоративната икономика.

Значение на Националната концепция за социална икономика

Националната концепция за социална икономика е основата, върху която ще се осъществява привличането и подпомагане развитието на дееспособни предприятия и сдружения от социалната икономика в помощ на успешното изпълнение на националните мерки за социално включване.

Държавата упражнява контрол на входа и на изхода на участието в държавните мерки по националната концепция, за да: поддържа достоверността на статистическа информация относно приложението на концепцията; осигурява целесъобразност на приложението на държавните стимули към субектите на социалната икономика, които изпълняват критериите за идентификация; разграничава стопанските субекти на социалната икономика от останалите и им предоставя равни възможности за развитие чрез създаване на специфична благоприятна правна и административна среда.

Национална концепция за социална икономика отразява възгледа на заинтересованите страни да се поддържат разумни пропорции в правата, задълженията, контрола и мониторинга на социалната икономика и участието на заинтересованите страни, за да се избягва стагниращо държавно регламентиране. Стопанските и хуманитарни дейности с характеристиките на социалната икономика следва да бъдат свободно избирани от самите изпълнители, включително като ползват примери измежду утвърдените се европейски практики. Държавата ще избягва свръх-регламентиране и контрол върху предприятията и организациите на социалната икономика, за да се съхранява тяхната автономност и административна и финансова дистанция по отношение на държавната администрация и държавния сектор в икономиката. Същевременно държавата ще изисква социалните предприятия и организации, на които е присвоена марката "Продукт на социално предприятие" да осигуряват институционална и финансова публична прозрачност. Целта на присвояването на марката и на нейното приложение е да бъде привлечено общественото внимание към каузата, за която такива предприятия работят с цел да се

привлича съпричастността на масовия клиент на потребителски стоки и услуги под формата на предпочитани покупки от предпочитани търговски обекти. Предприятията от социалната икономика с присвоена марка се считат за ползватели на публичен ресурс и следва да предоставят статистическа информация, при поискване.

Заклучение

Националната концепция за социална икономика представя визията и приоритетите за насърчване и развитие на социалната икономика в страната. Тази концепция е израз на социалната ангажираност на държавата за създаване и укрепване на благоприятна среда за осъществяване и развитие на модели и практики в областта на социалната икономика в България. Националната концепция се позовава на разбирането за социална икономика, отразено в документите на Европейския съюз и други международни документи. Тя е в съответствие и с национални стратегически документи, които пряко или косвено са свързани със задачите, произтичащи от дефинираните в концепцията цели.

Необходими са реформи и прилагане на иновативни мерки, чрез които да се развият нови подходи и модели за справяне с бедността и социалното изключване. Социалната икономика и предприемачество са един от ключовите инструменти, чрез които да се допълни провежданата към момента държавна политика за социално подкрепа и интелигентен и устойчив растеж. Липсва цялостна и системна политика за насърчване на социалната икономика, включително правна рамка и финансиране, както и на конкретни устойчиви мерки за стартиране и подкрепа на социални предприятия и създаване на среда, благоприятстваща развитието на социалната икономика.

Проследяването на наличната практика от последните години в България, дава основание да се направи извод, че структурите, функциониращи в сектора на социалната икономика, получават стимул за развитие, когато на национално равнище има целенасочена програма за тяхното подпомагане, финансиране и развитие. Все още липсва разпознаваемост на социалните предприятия като иновативен модел за създаване на заетост на групи в неравнопоставено положение на пазара на труда, както и като нова форма за активно социално включване. Важно е да се дефинират областите и политиките, където възможностите на социалните предприятия все още са силно подценени и неизползвани.

Литература

Доклад – социални предприятия в България. Проект „Партньорство за социални предприятия в България“:
Закон за държавните помощи.
Закон за интеграция на хората с увреждания.
Закон за кооперациите.
Закон за малките и средните предприятия.
Закон за облагане доходите на физическите лица.
Закон за обществените поръчки.

Закон за общинската собственост.
Кодекс на труда.
Национална концепция за социална икономика. Министерство на труда и социалната политика, София 2011.
Платформа за развитие на социалната икономика в България. София 2014.
Търговски закон.
Directive 2014/24/EU of the European Parliament and of the Council of 26 February 2014 on public procurement and repealing Directive 2004/18/EC.
Proposal for a regulation of the European parliament and of the Council on a European Union Programme for Social Change and Innovation.

Regulation (EU) No 346/2013 of the European parliament and of the Council of 17 April 2013 on European social entrepreneurship funds.
Report on Social Economy, 26 January 2009 (2008/2250(INI)). Committee on Employment and Social Affairs.
Social Entrepreneurship Funds:
http://ec.europa.eu/internal_market/investment/social_investment_funds/index_en.htm.

Препоръчана за публикуване от Редакционен съвет.